

Аліна Пестушко*
Ukraine

Роль аудіювання у формуванні іншомовної компетенції здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів

Анотація

У статті розглядається проблема навчання аудіювання на заняттях з англійської мови та роль цього процесу у формуванні іншомовної компетенції здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів. Тема статті визначається тим, що формування комунікативної компетентності іноземної мови у здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів при вивченні як першої, так і другої іноземної мови, на сучасному етапі розвитку світової спільноти слід розглядати як обов'язкову складову загальної фахової підготовки. Проаналізовано різні види аудіювання та відповідні тексти. Описані засоби навчання аудіювання, наведено приклади вправ для навчання кожного виду аудіювання та способи контролю рівня розуміння прослуханих текстів. У статті подається визначення проблеми труднощів навчання аудіюванню у фахових передвищих навчальних закладах. Зазначається роль аудіювання при навчанні іноземній мові у фахових передвищих навчальних закладах. Розглядаються проблеми навчання в цілому та при навчанні аудіюванню (лексичні, фонетичні), причини їх появу. Розглядаються мовленнєві особливості самого аудіотексту для здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів. Подаються шляхи вирішення проблеми навчання, а також декілька прикладів вправ, які можуть бути використані при навчанні. У дослідженні проаналізовано підходи до визначення поняття «аудіювання», проведено огляд ключових концепцій дослідників стосовно трактування, структури та принципів формування зазначеного виду мовленнєвої діяльності. Стаття розкриває теоретичні, практичні, організаційні аспекти навчання англійської мови як засобу міжкультурного

спілкування, репрезентує методичні технології та підходи до навчання такого виду мовленнєвої діяльності як аудіювання, формування лексичної компетентності здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів, особливості викладання іноземної мови в закладах фахової передвищої освіти. У ході роботи відображено основні етапи наукової думки в галузі педагогіки, а також проаналізовано принципи розвитку навичок аудіювання у здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів. Виявлено комплекс системо-утворюючих принципів формування таких навичок у студентів. Встановлено комплексний аналіз педагогічних, психологічних знань проблеми дослідження. Аналізуються й описуються основні проблеми й складнощі у процесі формування навичок аудіювання. На основі цих теорій висвітлено основні проблеми формування іншомовної компетенції здобувачів знань фахових передвищих навчальних закладів та роль аудіювання у цьому процесі.

Ключові слова: аудіювання, мовленнєва діяльність, види мовленнєвої діяльності, мовленнєва компетенція

Summary

The Role of Listening in the Formation of Foreign Language Competence of Students of Professional Higher Educational Institutions

This article considers the problem of teaching listening in English lessons and the role of this process in the formation of foreign language competence of students of professional higher educational institutions. The topic of the

* Аліна Пестушко, викладач, Відокремлений структурний підрозділ «Херсонський політехнічний фаховий коледж Державного університету «Одеська політехніка», ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7240-4392>, e-mail: apestushko@gmail.com.

article is determined by the fact that the formation of communicative competence of a foreign language in those seeking knowledge of professional higher educational institutions in the study of both first and second foreign language, at the present stage of development of the world community should be considered a mandatory component of general professional training. relevant texts. The means of listening are described, examples of exercises for teaching each type of listening and ways to control the level of comprehension of the listened texts are given. The article provides a definition of the problem of difficulties in teaching listening in professional higher education institutions. The role of listening in foreign language teaching in professional higher educational institutions is noted. Problems of learning in general and in learning to listen (lexical, phonetic), the reasons for their occurrence are considered. The speech features of the audio-text for the seekers of knowledge of professional higher educational institutions are considered. There are ways to solve the problem of learning, as well as some examples of exercises that can be used in learning. The study analyzes the approaches to the definition of «listening», reviews key concepts of researchers regarding the interpretations, structure and principles of formation of this type of speech activity. The article reveals the theoretical, practical, organizational aspects of teaching English as a means of intercultural communication, represents methodological technologies and approaches to teaching such activities as listening, lexical competence of students of professional higher education, especially foreign language teaching in higher education. In the course of the work the main stages of scientific thought in the field of pedagogy are reflected, and also the principles of development of listening skills at the seekers of knowledge of professional higher educational establishments are analyzed. A set of system-forming principles of formation of such skills in students is revealed. A comprehensive analysis of pedagogical and psychological knowledge of the research problem has been established. The main problems and difficulties in the process of developing listening skills are analyzed and described. Based on these theories, the main problems of foreign language competence formation students of professional higher educational institutions and the role of listening in this process are highlighted.

Keywords: listening, speech activity, types of speech activity, speech competence

1. Вступ

Оволодіння іноземною мовою і розвиток мовних навичок здійснюється головним чином через слухання. Важливість навчання аудіювання нині не підлягає сумніву. Існуюча в недавньому минулому

точка зору, що якщо при навчанні викладач зосередить зусилля на говорінні і забезпечить оволодіння цим умінням, то розуміти мову можна навчитися стихійно, без спеціального цілеспрямованого навчання аудіювання, є помилковою. Практика показує, що навіть люди, досить вільно володіють мовою, зазнають труднощів при слуханні мови носіїв мови. Це пов'язане з тим, що сприйняття і розуміння усної мови є вельми складною психічною діяльністю: пропускна здатність звукового каналу значно менша зорового, слухова пам'ять у більшості людей розвинена гірше зорового, а слухова рецепція одноразово і неповторна (Литвин, 2011, с. 4). Крім цього, слухачі, які здійснюють усне мовне спілкування з викладачем на нормативній літературній мові, погано розуміють мову носіїв мови в природних умовах. При розумінні звукової мови виникають і лінгвістичні труднощі йі психологічні. Все це спонукає до пошуку оптимальних шляхів навчання цього виду мовленнєвої діяльності в умовах відсутності природного мовного середовища. Щоб вирішити дану проблему, необхідно відповісти на два питання: на якому матеріалі вчити і як вчити. В основу відбору матеріалу і методики навчання аудіювання повинен бути покладений діяльнісний підхід. Той, хто оволодів іноземною мовою в умовах реальної комунікації може по-різному сприймати і запам'ятовувати інформацію в залежності від ситуації спілкування і тих цілей, які стоять перед ним (Підкасистий, 2015, с. 21).

Актуальність. Аудіювання є одним з найважливіших видів комунікативно-пізнавальної діяльності здобувачів знань фахової передвищої освіти. Ця діяльність спрямована на отримання інформації з письмово фіксованого тексту. Аудіювання виконує різні функції: служить для практичного оволодіння іноземною мовою, є засобом вивчення мови і культури, засобом інформаційної та освітньої діяльності і засобом самоосвіти. Як відомо, слухання сприяє розвитку інших видів комунікативної діяльності. Саме аудіювання дає найбільші можливості для виховання та всебічного розвитку дітей засобами іноземної мови (Brown, 2016, с. 15).

Аудіювання є важливою ланкою в процесі навчання мови. Аудіювання є і метою, і засобом навчання. Цей вид мовної діяльності присутній на

кожному занятті це мова вчителя, відповіді студентів. Прослуховування аудіозаписів є в подальшому матеріалом для обговорення (розвиток навичок говоріння), написання листа, есе (розвиток навичок письма), написання диктанту або викладу теж передбачає аудіювання, і в цьому випадку аудіювання є засобом навчання різним видам мовної діяльності. Витяг інформації – це найважливіша і основна роль аудіювання. Процес аудіювання виконує важливу виховну і освітню функцію, оскільки цей процес передбачає аналіз, синтез, узагальнення, умовивід і прогнозування. Незважаючи на те, що за багатовікову історію становлення і розвитку методики навчання аудіювання вчені розробили безліч методів, ні один з них не став основним, але при цьому практично всі вони використовуються при навчанні (Підкасистий, 2015, с. 32).

Аналіз дослідження. У даний час вивчення іноземних мов, особливо англійської, стає необхідним компонентом інтелектуальної та практичної діяльності більшості людей. Формування лексичних навичок здобувачів знань фахової передвищої освіти пов'язано з продуктивністю діяльності майбутніх випускників. Тому провідне значення набуває розвиток здатності особистості студентів до саморозвитку, самовдосконалення, розвитку його потреб і творчих здібностей. Метою вивчення і навчання іноземних мов є розвиток усних і письмових форм спілкування. Володіння лексикою іноземної мови в плані семантичної точності, синонімічного багатства, адекватності і доречності її використання є невід'ємною передумовою реалізації цієї мети. Формування лексичних умінь і навичок передбачає не тільки облік відомостей формально-структурного характеру, а й знання ситуативних, соціальних і контекстуальних правил, яких дотримуються носії мови. Для того, щоб уникнути труднощів при аудіюванні важливим є процес підготовчих вправ – формування навичок впізнавання на слух мовного матеріалу. Доцільно використовувати на цьому етапі при навчанні аудіювання здобувачів знань фахової передвищої освіти той же мовний матеріал, який використовується в основному підручнику (Brown, 2016, с. 43).

2. Виклад основного матеріалу

Успіх в оволодінні англійською мовою багато в чому залежить від методики роботи вчителя, його вміння використовувати різні сучасні технології в контексті вирішення освітніх завдань. Цією проблемою також займалися багато сучасних вчених, як Бент Б. Баштовий В. Савченко В., Волошинов С., Волошинова Л., Підласий І., Гнедко Н., Заболотний В., Дроздовська І., Підкасистий П., Панюкова С., Ключева Т., Сластьонін В. та багато інших. Основним фактором при навчанні аудіювання є мотивація. У слухача повинна бути потреба до сприйняття на слух. Головним компонентом аудіювання як виду мовленнєвої діяльності є текст, тому природно, що всі технології навчання аудіювання на іноземною мовою будуються на основі сприймання тексту, а також взаємозв'язку аудіювання та читання (Підкасистий, 2015, с. 43). Навчання аудіювання можна розділити на 3 етапи:

- Передтекстовий (before listening), який являє собою:
  - 1) вступну бесіду для виявлення поверхневих знань здобувачів знань фахової передвищої освіти;
  - 2) усунення лінгвістичних, фонетико-лексико-граматичних і змістовних труднощів тексту;
  - 3) постановку задачі студентам перед прослуховуванням тексту.
- Текстовий (while listening). На текстовому етапі важливим моментом є визначення кількості прослуховувань тексту під час заняття. У сучасній методиці немає єдності думок з даного питання.
- Післятекстовий (after listening). Післятекстовий етап являє собою контроль розуміння прослуханого тексту, а також включає в себе класифікацію способів контролю, які зазвичай діляться на дві великі групи: «мовні» способи і «немовні» способи (Литвин, 2011, с. 4).

На першому етапі відбувається діалог «викладач – студент». Завдання першого етапу – підготувати і налаштувати на прослуховування. Можливо пред'явлення зорових опор, де присутня назва тексту; незнайома або складна, на погляд викладача, лексика; а також ілюстрація (можливо фотографія або картинка), яка пов'язана з текстом.

Центральною ланкою вправ аудіювання є текст. Доступність мови тексту аудіювання повинна забезпечуватись:

- використанням знайомих морфолого-синтаксичних структур;
- використанням знайомої лексики на початку навчання, а потім включенням нових слів.

Текст аудіювання повинен відповідати нормам усного мовлення. При перевірці розуміння використовуються наступні завдання:

- Перший рівень (загальний сенс): що? де? коли?
- Другий рівень (смісловий зміст): що сказано?
- Третій рівень – «як» передано зміст думки? (Brown, 2016, с. 65).

Зорова опора має місце тільки там, де є цифри, дати, власні імена. Практика показує недоцільність використання друкованого тексту в якості зорової опори. Текст можна пред'явити після прослуховування з метою контролю розуміння. Тільки на початковому етапі допускається дворазове прослуховування тексту. З огляду на характер матеріалу, ступінь підготовки студентів до аудіювання, можна виділити чотири рівні розуміння аудіотексту:

- рівень фрагментарного (Поверхневого) розуміння;
- рівень глобального (загального) розуміння;
- рівень детального (повного) розуміння;
- рівень критичного розуміння (Литвин, 2011, с. 5).

Остання група вправ для навчання аудіювання це контролюючі вправи. Дані вправи повинні також враховувати в своїй структурі те, що аудіювання здійснюється на трьох етапах. Важлива установка на прослуховування, яку необхідно дати в завданні. Воно повинно містити достатню кількість інформації для вибору стратегії аудіювання (з повним розумінням, з розумінням загального змісту, з вибіркоким розумінням) і давати здобувачам знань уявлення про те, в якій формі необхідно уявити результат аудіювання. (У вигляді тексту із заповненими в процесі аудіювання пропусками, переказу основного змісту тексту, відповіді на наступний перелік питань) (Littlewood, 2012, с. 41).

Також необхідно, щоб форма контролю відповідала особливостям аудіотекста і аудіювання.

При навчанні аудіювання необхідно враховувати психофізіологічні механізми цього процесу:

- сприйняття мови,
- слухову пам'ять,
- внутрішнє промовляння,
- впізнавання,
- логічне розуміння (Підкасистий, 2015, с. 59).

Слухове сприйняття значно складніше зорового сприйняття. Воно ускладнюється низкою різнопланових труднощів, які слід враховувати при навчанні аудіювання. Ефективне навчання аудіювання неможливо без обліку та градації труднощів цього виду мовленнєвої діяльності. Система вправ, призначена для навчання аудіювання, повинна бути спрямована на подолання цих труднощів. Створення вправ забезпечується як поступовістю включення і відпрацювання труднощів, так і цілеспрямованістю вправи на подолання лише однієї нової труднощі (Brown, 2016, с. 23).

У ході вивчення фактичного матеріалу в роботі застосовувалися різні методи дослідження: теоретичні: синтез узагальнення, опис, порівняння, аналіз психолого-педагогічної, дидактичної, методичної літератури, методи теоретичного узагальнення, системного аналізу досліджуваних явищ; емпіричні: спостереження, аналіз навчальної діяльності студентів.

Робота з аудіотекстом передбачає чітку послідовність в діях вчителя та учнів: попередній інструктаж і попереднє завдання; процес сприйняття аудіотекста; завдання, які контролюють розуміння. Важливо підібрати аудіотекст, який буде цікавий і пізнавальний для студентів (наприклад, текст країнознавчого характеру), буде відповідати їх віковим особливостям, інтересам, проблемам молоді. У даний час існує величезна кількість доступних засобів для аудіювання, серед яких аудіозаписи, фільми, пісні англійською мовою, аудіокниги, радіопередачі, телевізійні канали, підкасти (Підкасистий, 2015, с. 51).

Рекомендується, щоб аудіоматеріал був пов'язаний з юнітом, який на даний момент вивчається в групі, тим самим скорочується час на опрацювання лексичного матеріалу, який введений раніше в рамках розмовної теми, і не переривається логічна інформаційна ланцюжок. При виборі тексту для аудіювання потрібно враховувати рівень

підготовки студента, обсяг звучного тексту. Завдання викладача – полегшити процес сприйняття, зняти фонетичні, лексичні, граматичні труднощі ще до моменту прослуховування тексту.

Залежно від завдання, виділяють:

- Аудіювання з повним розумінням тексту
- Аудіювання з розумінням основного змісту
- Аудіювання з вибірконим розумінням інформації (Литвин, 2011, с. 7).

При аудіюванні з повним розумінням тексту («детальному прослуховуванні») (listening for detailed information) не виключається можливість надання здобувачам знань друкованого тексту після виконання завдань, з метою виявити не почуті слова, нечіткі фрази, провести так званий самоконтроль. Це можна застосувати щодо прослуховування пісні або віршу. Детальне аудіювання передбачає високу концентрацію пам'яті і уваги. При аудіюванні з розумінням основного змісту (skim listening) текст досить представити двічі. Якщо текст великий за обсягом, то під час другого прослуховування, можна робити невеликі паузи після логічно завершеного абзацу. При аудіюванні з вибірконим витяганням інформації (listening for partial comprehension) досить одного прослуховування, в даному випадку формується вміння виокремлювати й запам'ятовувати основну інформацію, ігноруючи другорядне і непотрібне.

Отже, головною метою навчання аудіювання іноземної мови є підготовка здобувачів знань фахової передвищої освіти до мовного спілкування в природних умовах. Навчання буде тільки тоді ефективним, коли учень зустрічається з труднощами природному мовленні і вміє їх долати.

До головних труднощів аудіювання відносимо: Речення однієї і тієї ж довжини, але різної структурної оформленості представляють неоднакову складність для сприйняття і розуміння. Чим складніший синтаксис, тим важче утримати їх в пам'яті до моменту закінчення його сприйняття. Максимальна кількість слів у фразі, яка сприймається на слух досягає 13 (Littlewood, 2012, с. 53). Встановлено також, що у студентів, які ще недостатньо оволоділи іноземною мовою обсяг пам'яті значно менше, він обмежується 5–6 словами. Однак на утримання фрази в пам'яті впливає не тільки її довжина, але і її глибина. Легше

запам'ятовуються прості речення, гірше складні. Психологічні проблеми аудіювання обумовлюються також видом мови (живого або механічного запису): ситуативної діалогічного або монологічного мовлення, мови знайомої або незнайомої людини (Brown, 2016, с. 93).

До лінгвістичних труднощів відносяться насамперед:

- фонетичні,
- лексичні,
- граматичні.

Аналізуючи труднощі лінгвістичного характеру, ряд авторів розглядає перш за все фонетичний аспект оволодіння мовою. Сприйняття не може відбутися може у внаслідок:

- розбіжності фонетичних систем рідної та мови, що вивчається;
- розбіжності принципів сполучуваності звуків у рідній та іноземній мові;
- відмінність в ритмомелодиці;
- відмінність в інтонаційному та фонетичному оформленості слова.

До найпоширеніших фонетичних труднощів у розумінні аудіювання англійської мови можуть служити наявність в мові таких фонем, яких немає в рідній мові, наприклад таких якостей звуку як довгота і стислість. Їм важко розрізняти на слух різницю в звуках: [æ] – [e], [w] – [v], [ð] – [θ] і ін. (Литвин, 2011, с. 5).

Великі складнощі викликає ритміко-інтонаційне оформлення питального, негативного, стверджувального речення. До лексичних труднощів відносяться наявність омонімів (hour – our), слів, що виражають парні поняття (ask – answer, give – take, west – east), паронімів (economic – economical), слів, значення яких не збігається в рідній та іноземній мові Коротка форма допоміжних і модальних дієслів та інші скорочення, наприклад: they're, he's, we'll і ін. Також може викликати складнощі у менш підготовлених студентів. Незнайомі слова на самому початку тексту ускладнюють акцентування, або неправильно орієнтують слухача щодо подальшого змісту тексту. Найменшу негативну увагу на розуміння надає незнайоме слово в середині тексту або в кінці нього, коли його значення легко визначається по контексту (Littlewood, 2012, с. 32).

Грамаітичні труднощі можуть бути різні: що ускладнюють і не ускладнюють розуміння. Слід також зазначити, що на швидкість і точність розуміння на слух і на ефективність запам'ятовування впливає і темп мовного повідомлення. Темп мови залежить від важливості інформації, що міститься в окремих частинах повідомлення. Проте, штучне уповільнення темпу спотворює інтонаційний малюнок фрази, порушує норми наголошу, заважає швидкості реакції і суттєво сприяє ослабленню уваги, вкрай важливої для сприйняття і розуміння мови [6]. Для того щоб темп мови не став перешкодою при сприйнятті на слух, особливо на початковому етапі навчання, швидкість пред'явлення в окремих випадках може сповільнюватися за рахунок збільшення тривалості пауз між смисловими шматками. Більш тривалі паузи, як показують експериментальні перевірки, покращують розподіл усіх прогнозування, дають можливість заповнити прогалини в розумінні на основі загального сенсу прийнятого повідомлення (Littlewood, 2012, с. 35).

Розглянемо на конкретному прикладі вправ з уроку у старшому класі. В рамках вивчення теми «There is no place like home» здобувачам знань фахової передвищої освіти пропонується прослуховування аудіозапису країнознавчого характеру під назвою «Life without a ray of sun». У тексті йде розповідь про невелике підземне місто в Австралії Кубер-Педі, відомому як столиця опалів. Завдання на предтекстовий етап можуть бути наступними:

- What do you think this text will be about? (Припущення про зміст по заголовку).
- What unusual places for living do you know? Look at the picture and tell where the flat is located and how it looks like? (Зорова опора, фотографії можна взяти з інтернету). Обов'язково робиться акцент на вибірку лексику, граматику (Littlewood, 2012, с. 65).

Завдання такого типу: Make up your own sentences with new words. Щоб інші уважно слухали приклади своїх однокласників, можна організувати роботу таким чином: перший учень читає англійською, інший перекладає почуте речення на рідну мову, тим самим концентруючи свою увагу, запам'ятовуючи нові слова і розвиваючи навик аудіювання. Мета вправ на цьому етапі – підго-

тувати здобувачів знань до прослуховування, ввести їх в тематику, мотивувати на роботу, зняти будь-які лексичні чи грамаітичні труднощі, якщо вони є. На наступному етапі, текстовому, на якому студенти слухають текст, намагаються зрозуміти основний зміст, тему тексту, основні факти. Перед прослуховуванням можна дати завдання типу: Listen to the text and tell what sort of text it is (for example a description, an opinion article, a narrative). Listen to the text and think of your own heading. Guess what...? Якщо текст не країнознавчого характеру, а описує якусь ситуацію або випадок з життя оповідача, то можна зробити паузу під час прослуховування і попросити здобувачів знань передбачити, як і чим закінчиться розповідь.

Післятекстовий етап пропонує безмежні можливості для перевірки розуміння прослуханого матеріалу, а також паралельного вдосконалення навичок інших видів мовної діяльності. Завдання на післятекстовому етапі можуть бути наступні: Fill in the gaps. Are the sentences true or false? If the sentence is false, correct it. Put the sentences in chronological order. Choose the correct answer. Match two halves of the sentence. Make a plan of the text. Make up your own questions based on the text. Do you remember what these numbers mean? (Littlewood, 2012, с. 76).

Ці завдання паралельно вдосконалюють навички письма і читання. Інша група післятекстових вправ спрямована на вдосконалення навичок говоріння. Сюди можна віднести вправи типу: Answer the questions. Choose the best summary. Discuss with your partner. Choose the proverb (think of a proverb) according to the text. Do you agree or disagree with the narrator? Who do you agree with? Give your own arguments. Таке завдання підійде, якщо аудіозапис є висловлюванням думок декількох людей про яку-небудь проблему. Кількість вправ буде залежати від того, який рівень підготовки, активність і інтерес у студентів, а також від кількості часу на уроці. Таким чином, навчання аудіювання це досить цікавий, насичений, виховний і пізнавальний процес, в разі правильної мотивації здобувачів знань фахової передвищої освіти. Володіння цим навиком забезпечує успіх комунікації, який полягає в умінні говорити англійською мовою і зрозуміти англійську

мову. Крім своєї основної мети, аудіювання розвиває пам'ять, мислення, уяву і сприйняття, тобто сприяє всебічному розвитку особистості (Wright, 2016, с.13).

Аудіювання нерозривно пов'язано з читанням, яке є одним з чотирьох основних умінь навичок у вивченні англійської мови, а також вважається однією з найскладніших навичок для людини, який вивчає іноземну мову. У різних методиках викладання іноземної мови подається інша система аудитивних вправ у англійській мові, що застосовуються з метою формування і розвитку умінь і навичок аудіювання та читання в здобувачів знань фахової передвищої освіти входять:

1. (Тренувальні);
2. мовні (комунікативні) (Wright, 2016, с. 43).

Підготовчі / тренувальні вправи є важливою сполучною ланкою всієї системи вправ, хоча вони виконують роль не мовної діяльності, а створення основи і засобів для її здійснення. Ці вправи застосовуються для того, щоб забезпечити технічну сторону аудіювання, усунути лінгвістичні і психологічні складнощі смислового сприйняття, розвинути вміння логіко-смислової обробки знаків більш низького рівня – від слів до мікро-текстів. Найбільш ефективними в якості практичної роботи на уроці підготовчими вправами при аудіюванні на англійській мові є наступні:

1. Вправи для навчання мовному слуху:
  - listen to and repeat some couples of words, for example: law – low;
  - listen to the pairs of sentences, write in a graphic key (on a card) «+», if sentences are identical, and «-», if they are different;
  - define by ear the rhymed words, mark them with figures, for example: sort – pot – part – port[40].
2. Вправи для навчання прогнозування:
  - listen to the row of adjectives (verbs), call the nouns which are used with them more often;
  - call the word's meanings, formed from the known elements, for example: thankful, thankless (thank);
  - listen to the row of speech formulas, call the situations in which they can be used (in a native or foreign language).
3. Вправи для розвитку короткочасної і словесно-логічної пам'яті:

- listen to the row of insulated words, remember and reproduce from them belonging to the same subject;
- listen to two-three short phrases, connect them in the sentence.

4. Вправи в розпізнаванні на слух реалій і абрєвіатур:

- listen to the phrases containing the realities; translate them (write the realities in the course of perception);
- listen to the text containing realities; group the realities understood by you (Proper names, place names, names of establishments etc.).

5. Вправи розвитку словотвірної та контекстуальної здогадки:

- listen to the row of verbs, form from them the nouns with a suffix -er, for example: to listen – listener;
- listen to the compound and derivative words formed of the known wordformation affixes, translate them (or explain their use in the sentence);
- determine the meaning of international words by the context and their sound form.

У цілому підготовчі вправи засновані на усвідомлюванні здобувачами знань фахової передвищої створення фізіологічної основи мислення і сприйняття, в результаті виконання якої формуються і розвиваються всі необхідні механізми аудіювання. Як і в аудіюванні, під час навчання читання існують декілька підходів. В одному підході читач збирає літери, щоб сформулювати слова, речення і абзаци, для того, щоб вловити сенс. Таким чином, при цьому читацька діяльність ведеться за структурою тексту, який читають студенти. Обробка тексту від низу до верху структурує зміст тексту від самих маленьких одиниць мови до найбільших, а потім змінює існуючі базові знання того, хто навчається і його прогнози по тексту на базі цієї інформації, яка зустрічається в тексті (Wright, 2016, с.32). Навички стратегічного читання в області змісту можна розбити на сім областей, а саме:

- Прогнозування – передбачення на підставі спостережень і / або особистого досвіду.
- Візуалізація – формування уявних образів сцен, персонажів і подій.

- Зв'язування – Зв'язування двох або декількох речей разом або бачення зв'язку при прочитанні тексту.
- Питання – запитання або розгляд.
- Уточнення – зробити зрозумілим або ясным і вільним від плутанини.
- Підсумовування – лаконічно визначити суть тексту.
- Оцінка – сформулювати думку про прочитане (Campbell, 2018, с. 21).

Для формування навичок читання тексту англійською мовою лінгвісти пропонують викладачеві наступну стратегію – навчити студентів фокусуватися на самому тексті, а не на реченнях в ньому. Для розуміння більшої частини прочитаного необхідно навчитися розуміти структуру таких довгих одиниць, таких як абзац або весь текст. Для цього необхідно почати з глобального розуміння тексту і рухатися до детального розуміння, а не навпаки, здобувачів знань фахової передвищої освіти також необхідно використовувати автентичний текст, коли це можливо.

Автентичний текст не робить навчання більш важким. Складність залежить від активності, яку вимагають від студентів, а не від самого тексту. При аудіюванні тексту англійською мовою учитель може застосовувати наступні немовні способи контролю:

- raise a hand if you heard..;
- raise a hand if the sentence does not correspond to the picture / text;
- execute commands;
- testing
- draw, make the table or the diagram, according to the text's content (Campbell, 2018, с. 43).

Навчальне аудіювання виступає на уроці як засіб навчання, служить способом введення мовного матеріалу, створення міцних слухових образів мовних одиниць, становить передумову для оволодіння усним мовленням, становлення і розвитку комунікативних умінь аудіювання.

Мовні способи контролю при аудіюванні тексту англійською мовою можуть бути такі, як, наприклад:

- answer the questions;
- listen to and repeat only those sentences which correspond to the text's content;

- ask each other;
- agree or object;
- make the sentences not corresponding to the text's content, and address to classmates;
- guess the riddle: about whom, what city, writer, literary hero, book, country,
- what's the question;
- choose the suitable proverb (from several offered);
- explain the choice.

Крім способів контролю, особливе місце в навчанні аудіювання іноземною мовою займають дії вчителя на уроці, які можна класифікувати наступним чином:

- постановка конкретного завдання при навчанні сприйняття мови на слух;
- вибір тексту з урахуванням вимог тематичного планування уроку, а також певних умов навчання і інтересів студентів;
- аналіз можливих труднощів сприйняття тексту;
- визначення конкретних умов на момент прослуховування тексту;
- розробка цілей і завдань для роботи на предтекстовому етапі;
- визначення дій студентів перед прослуховуванням тексту, включаючи кількість прослуховувань;
- розробка мовних або немовних способів контролю розуміння тексту.

3. Висновки

У даній статті були розглянуті основні теоретичні питання, пов'язані з навчанням аудіювання, а також практичні приклади навчання аудіювання закладах фахової передвищої освіти. Вивчивши всі можливі матеріали можна зробити наступні висновки, що у даний час система вправ з розвитку навичок аудіювання, включає в себе навчання цьому виду мовної діяльності як мети навчання, і як засобу оволодіння іншими видами мовленнєвої діяльності. Для того, щоб аудіювання мало користь воно має включати наступне: аудіотексти мають бути раціонально відібрані, і мати закінчені фрагменти усної мови. Вони повинні мати смислову завершеність, смисловий

структурну цілісність, композиційно бути оформленими. Мають відповідати критеріям підбору матеріалів з аудіювання для здобувачів знань фахової передвищої освіти. Зміст тексту відповідає мовному рівню студентів. Тематика текстів підібрана відповідно до вікових інтересів студентів. Диктор вимовляє текст чітко, зовнішні шуми відсутні. Представлені чіткі досліджувані мовні моделі.

Аудіювання тісно пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності, тому на основі його розширеного застосування можна зробити навчання іноземної мови набагато ефективнішим, особливо воно взаємопов'язане з читанням. Читання в навчальному процесі – це сприйняття писемного мовлення. Маючи розуміння про те, що собою являє аудіювання, можна сказати, що між цими видами рецептивної діяльності є подібності та взаємодії. Володіння навичками аудіювання допомагає осмисленню тексту, що читається. Наприклад, в роботі над правилами читання букв і транскрипційних знаків вчителя часто застосовують аудіозаписи з правильною вимовою необхідних фонем, в результаті чого діти сприймають правильну звукову мову і відпрацьовують її в процесі читання. Підводячи підсумки аналізу методики навчання аудіювання, необхідно підкреслити, що аудіювання іноземною мовою відноситься до числа умінь, які можна сформулювати раз і назавжди. Воно вимагає постійного тренування з використанням постійно ускладненого матеріалу і в умовах наростаючих труднощів. В результаті дослідження, запропонована нами гіпотеза, що розвиток уміння аудіювання можливе за умови, що в ході навчання в здобувачів знань фахової передвищої освіти повинні формуватися аудитивні навички, навички імовірнісного прогнозування і збільшення обсягу пам'яті при вживанні певної системи вправ, була підтверджена. Таким чином, все вищесказане дозволяє в повній мірі оцінити переваги навчання аудіювання на заняттях англійської мови.

Література

- Литвин С.В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи. Іноземні мови. 2011. №3. С.4–9.
- Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
- Підкасистий П.І. Психологія і педагогіка. Київ, 2015. 91 с.
- Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. New Jersey: Prentice Hall, 2016. 285 p.
- Campbell C. Learner-based teaching. Oxford: Oxford University press, 2018. 201 p.
- Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge Univ. Press, 2012. 136 p.
- Wright T. Roles of Teachers and Learners. Oxford Univ. Press, 2016. 167 p.

References

- Lytvyn S.V. (2011) Systema vprav dlia navchannia pysemnoho spilkuvannia uchniv starshykh klasiv serednoi zahalnoosvitnoi shkoly [A system of exercises for teaching written communication to high school students]. Inozemni movy. Vol. 3, pp.4–9. (in Ukrainian)
- Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv. [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. Bihych O.B., Borysko N.F., Boretska H.E. ta in. / za zah. red. S. Yu. Nikolaievoi. Kyiv: Lenvit. (in Ukrainian).
- Pidkasystyi P.I. (2015). Psykholohiia i pedahohika. [Psychology and pedagogy]. Kyiv. (in Ukrainian).
- Brown H.D. (2016). Principles of Language Learning and Teaching. New Jersey: Prentice Hall.
- Littlewood W. (2012). Communicative Language Teaching. Cambridge Univ. Press, 2012.
- Wright T. (2016). Roles of Teachers and Learners. Oxford Univ. Press.